

Misjonslege Christian T. Oftebros strevsomme liv og tragiske skjebne

Misjonslege 3-1 Christian T. Oftebro virket i Zululand (nå KwaZulu), Sør-Afrika fra 1877 til 1888. Han ville endre misjonspraksis fra utelukkende å dreie seg om evangelisering til i betydelig grad også å omfatte opplæring i ulike former for praktisk arbeid. Han jobbet intenst med å utvikle de praktiske forutsetninger for en slik misjonstilnærming. Han hevdet å kunne påvise betydelig fremgang for misjonsarbeidet ved å arbeide på denne måten.

Hans tanker ble imidlertid motarbeidet av hans foresatte, misjonsledelsen i Stavanger, og i 1888 ble han, på brutalt vis, sagt opp fra sin stilling. Motarbeidelsen og oppsigelsen ble en meget sterk påkjenning for Christian Oftebro. Han døde få uker etter oppsigelsen, og hans tragiske skjebne har gjennom generasjoner vært et følt traume i Oftebro-familien.

En rekke personer i Oftebro-slekten har gjennom årene viet Christian Oftebros sak stor interesse. Man samlet inn uttalelser fra dem som hadde kjent ham og arbeidet sammen med ham. Uttalelsene ble mangfoldiggjort og distribuert til en rekke medlemmer av Oftebro-familien. Enkelte gikk med planer om å nedtegne hans historie og skaffe full klarhet i omstendighetene rundt hans tragiske skjebne. Den som kom nærmest et slikt mål, var gårdbruker 3-2-9 Anna Elisabeth Asheim, Sola. I 1947 skrev hun to artikler om Christian Oftebros sak i lokalavisen "Samleren", Mandal. Artikkelen, som var basert nettopp på de nevnte uttalelsene, gav imidlertid ikke noen utfyllende forklaring på alle omstendighetene rundt motarbeidelsen og oppsigelsen av Christian Oftebro. De sa heller ikke mye om hans lange kamp og hans svært strevsomme innsats.

3-6-2-4 Torstein Oftebro har tatt opp hansken og publiserte i 2013 boken "VISJON og TRAGEDIE, Liv og virke til misjonslege Christian T. Oftebro, 1842-1888". I boken beskrives Christian Oftebros liv, fra hans ungdom i Lyngdal, via hans liv som sjømann og som teknisk assistent på Eshowe misjonsstasjon, til hans utdanning som misjonær i Stavanger og videre hans utdanning som misjonslege i Skottland, før vi følger hans virke og bestrebelser som misjonslege i Zululand. Boken er grundig i sin fremstilling, hvor en mengde samtidige dokumenter presenteres og tolkes. Sammen med annen dokumentasjon og analyser blir Christian Oftebros innsats, og ikke minst motarbeidelsen, den brutale oppsigelsen og det tragiske dødsfallet beskrevet i full bredde.

Med den grundige dokumentasjonen som er presentert i boken for hånden, har Torstein Oftebro oppfordret Det Norske Misjonsselskap (NMS) til å gjennomgå oppsigelsen av Christian Oftebro på nytt. Dette gjorde Misjonsselskapet våren 2014.

NMS uttrykker nå anerkjennelse av Christian Oftebros tanker og bestrebelser, og beklager den behandling han fikk. Det påpekes at Christian Oftebro var forut for sin tid, og at de misjonsprinsipper han forsøkte å innføre i Zululand i 1880-årene er svært nær de misjonsprinsipper som utøves i dag.

NMS' utredning er gjort ved høyskoledirektør Kristin Fjelde Tjelle, Ph.D., Misjonshøyskolen, Stavanger. Tjelle har selv særskilt kompetanse på dette området gjennom sitt doktorarbeid og annet litterært arbeid rundt tidligere, norske misjonærers innsats i Sør-Afrika (1870-1930).

Videre har NMS' generalsekretær, Jeffrey Huseby, i egen artikkel, gitt en uforbeholden anerkjennelse av Christian Oftebros arbeid, og en beklagelse av den behandling han fikk.

Utredningen og generalsekretærens beklagelse er publisert i "Misjonstidende" september 2014, og gjengis på de følgende sidene i original versjon.

På vegne av Oftebro slektskomite uttrykkes stor takknemlighet overfor NMS og de konklusjoner de har trukket i denne saken. En slik uforbeholden anerkjennelse, og unnskyldning, viser at NMS har evne og vilje til å vurdere en eldre, konfliktfylt sak med dagens øyne. Samtidig viser de forståelse for vår storfamilies etterlengtede behov for oppreising for Christian Oftebro. Dette er vi svært takknemlige for.

Videre ønsker slektskomiteen å uttrykke en særlig takk til Torstein Oftebro, for hans imponerende forskning på Christian Oftebros liv, og for å ha samlet sitt arbeid mellom to permer. Slik vi ser det, var dette siste mulighet til å få denne saken belyst, det er nå over 125 år siden Christian Oftebro møtte sin triste skjebne. At arbeidet med «Visjon og Tragedie» har bidratt til NMS' respons, er hevet over tvil. For dette har storfamilien særlig grunn til å takke Torstein Oftebro.

For Oftebro Slektskomite

Inge Chr. Oftebro (3-6-2-4-3)
Slektskomiteens leder

BLE OPPSAGT for meningene sine

NMS sin første legemisjonær ble oppsagt på grunn av sine kontroversielle synspunkt, men ideene hans lever i organisasjonen den dag i dag.

Tekst: Kristin Fjelde Tjelle

Foto: Misjonsarkivet, Misjonshøgskolen

Misjonshistorien er full av drama. Mennesker med brennende kall kunne kollidere i meningsutvekslinger om hvordan misjon burde drives. Historien om Christian Oftebro er en slik historie.

BLE LEGEMISJONÆR

Bondesønnen fra Lyngdal dro til sjøs etter konfirmasjonen, ble rammet av tyfoidfeber og endte på et sykehus på Mauritius. Her fikk han besøk av Hans Paludan Smith Schreuder, en pionermisjonær fra NMS som var på vei til Zululand. Schreuder tok med seg pasienten til onkelen Ommund Oftebros misjonsstasjon, hvor Christian jobbet som assistent noen år. I 1868 begynte han på Misjonsskolen i Stavanger, og ble deretter sendt til Skottland for å studere medisin. I 1877 kom han tilbake til Zululand for å jobbe som legemisjonær for NMS.

DISKUTERTE MISJONSMETODER

På 1880-tallet bølget diskusjonene om misjonsmetodikk blant misjonærer i Sør-Afrika og ledelsen i Norge. Oftebro ble den viktigste talsmannen for en linje som ble anklaget for å bryte med luthersk tradisjon. Han vektla «plogen» mer enn «Ordet», var internasjonalt orientert og hentet inspirasjon fra skotsk frikirkemisjon, amerikanske kongregasjonalister og britiske metodister. Disse praktiserte en praktisk og jordnær kristendom, hvor yrkesopplæring og utdanning ble vektlagt på lik linje med evangelisering

Christian Oftebro (1842-1888) var NMS sin første legemisjonær. Han ble oppsagt på dramatisk vis for sine meninger om misjonsarbeidet og misjonærrollen.

og kirkebygging. Misjonsstasjonene ble sentra for en fremadstormende afrikansk, kristen mellomklasse som fant nye muligheter innenfor den kapitalistiske, koloniale økonomien. Oftebro drev sine misjonsstasjoner med kommersiell jordbruksdrift, verksteder, småindustri og noe gruvedrift. Han forfektet ideer om misjonsstasjonen som en økonomisk selvforsynt koloni av frie bønder, og ivret for at kristne zuluer skulle få opplæring i jordbruksdrift, håndverk og småindustri. Dette var like viktig som evangeliseringen, mente han. Slik utfordret han skillet mellom «direkte» og «indirekte» misjonsarbeid. Direkte misjon bestod av evangelisering, undervisning og pas-

toralt arbeid, og ble regnet som det overordnede. Drift av misjonsstasjonene, undervisning, helse og sosialt arbeid var sekundært.

DRAMATISK MISJONÆROPPSIGELSE

Oftebro introduserte ideen om bistand som en del av misjonen. Dette er i dag akseptert tenkning i NMS, og uttrykt gjennom programmene Budskap, Bistand og Bygging. På 1880-tallet var det kontroversielt, og Oftebro ble dramatisk oppsagt. Ledelsen sendte for første gang generalsekretær Ole Gjerløw på inspeksjonsreise til misjonsfeltet. Han innkalte til ekstraordinær misjonskonferanse like etter ankomsten, og i alles påhør kunngjorde han beslutningen om å avsette Oftebro. Hans metoder og tenkning ble kritisert, og han ble beskyldt for å arbeide i strid med luthersk teologi. Hans kommersielle virksomhet på egne og misjonsstasjonens vegne ble funnet uforenlig med rollen som misjonær. Man skulle operere innenfor det «åndelige regimente» og ikke det verdslige. Oftebros kamp for større autonomi og råderett til den lokale misjonærkonferansen ble oppfattet som mangel på lydighet og underordning. I tillegg ble han anklaget for å ha en verdslig livsstil og sosial omgang med britiske settlere, noe som ble funnet uforenlig med idealene om «verdensforsakelse». Oppsigelsen ble møtt med vantro og sjokk av kol-

OFTEBRO INTRODUSERTE IDEEN OM BISTAND SOM EN DEL AV MISJONEN.

legene på feltet. Like etter ble Oftebro syk og døde. Hendelsen ble mye diskutert internt i misjonsbevegelsen og i regionale aviser i Norge. Saken vakte oppsikt i settlermiljøet i Natal, og det ble satt i gang en innsamlingsaksjon for å reise en minnestøtte ved hans grav. Ikke før i 1949 ble Oftebrosaken omtalt i NMS-sammenheng i Olav Guttorm Myklebusts historikk om NMS sine første hundre år i Sør-Afrika.

FAMILIETRAGEDIE

Christians familie mottok meldingen om hans død med sorg og sjokk. Ikke nok med at de mistet en kjær slektning, omstendighetene rundt dødsfallet var ydmykende og skambelagte. At misjonsledelsen stilte spørsmål ved Christians sjelstilstand, og sådde tvil om han noensinne hadde vært omvendt, rammet familien hardt. Tragedien har fulgt slekten i generasjoner, ifølge Torstein Oftebro, som i 2013 ga ut en bok om Christian Oftebro.

Anerkjennelse av visjon og beklagelse av tragedie

Historien om Christian Oftebro handler om en mann og en misjonær som på flere måter var forut for sin tid. Han hentet impulser fra ulike tradisjoner og var internasjonal i god forstand. Han var også talsmann for en helhet-

lig misjonsforståelse, hvor diakoni og bistand hadde en selvstendig eksistensberettigelse ved siden av evangelisering og menighetsbygging.

Dette samsvarer med NMS sin egen misjonsforståelse slik den framkommer i NMS sitt misjonsteologiske profildokument «Verdensvid Glede» fra 2004. I vår tid har dette også blitt rådende misjonsforståelse i den verdensvide kirke: Misjonsdokumentene «Misjon i kontekst» utgitt av Det lutherske verdensforbund (2004), «Misjon til forvandling» av Den norske kirke (2012) og «Sammen på vei mot livet» av Kirkenes Verdensråd (2013) er eksempler på det.

Kristin Fjelde Tjelle skriver at Oftebro hadde en visjon om å sette mennesker i stand til å klare seg selv, i åndelig og verdslig forstand. I vår tids misjonsideologi kaller vi dette «empowerment», som betyr istandsetting på norsk. Oftebro var langt forut for sin tid med sin tenkning omkring dette.

I konflikten med NMS sin ledelse, er det tragisk at Oftebro ble behandlet som han ble. Det er sterkt beklagelig at han ble avsatt, og at NMS sin ledelse har lagt lokk på Oftebro sin skjebne i så mange år. Det er ikke mulig å gjøre det godt igjen overfor Oftebro, men etterkommerne hans fortjener en oppriktig og dyp beklagelse. Beklagelsen fra NMS sin ledelse er med dette gitt. Vi håper dette vil korrigere ettermælet til Oftebro og gi en viss oppreisning.

Jeffrey Huseby, generalsekretær